

IJTIMOYIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNALI

ISSN 3060-5059

VOL.3 № 5

2026

TEXNOLOGIK TA'LIMNI TASHKIL ETISHDA QO'LLANILADIGAN O'QUV, METODIK VA YORDAMCHI ADABIYOTLAR TAHLILI

Ergasheva Umida Oripovna

Guliston davlat universiteti, mustaqil tadqiqotchi

Annotatsiya

Ushbu maqolada texnologik ta'limni tashkil etishda qo'llaniladigan o'quv, metodik va yordamchi adabiyotlarning mazmuni, tuzilishi hamda ta'lim jarayonidagi o'rni ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Texnologik ta'lim samaradorligi foydalanilayotgan adabiyotlar sifati, ularning zamonaviy talablarga mosligi va amaliy yo'naltirilganligiga bog'liqligi asoslab beriladi. Maqolada adabiyotlar tasnifi, ularni baholash mezonlari, zamonaviy metodik yondashuvlar, shuningdek mavjud muammolar va ularni bartaraf etish bo'yicha takliflar yoritilgan. Tadqiqot natijalari texnologik ta'lim jarayonini takomillashtirish va pedagogik amaliyotga joriy etishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: texnologik ta'lim, o'quv adabiyotlari, metodik adabiyotlar, yordamchi resurslar, raqamli ta'lim, pedagogik yondashuvlar.

АНАЛИЗ УЧЕБНОЙ, МЕТОДИЧЕСКОЙ И ВСПОМОГАТЕЛЬНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ, ИСПОЛЬЗУЕМОЙ ПРИ ОРГАНИЗАЦИИ ТЕХНОЛОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Эргашева Умида Ориповна

Гулистанский государственный университет, независимый исследователь

Аннотация

В статье проводится научно-теоретический анализ содержания, структуры и роли учебной, методической и вспомогательной литературы, используемой при организации технологического образования. Обосновывается, что эффективность технологического образования во многом зависит от качества используемой литературы, её соответствия современным требованиям и практической направленности. Рассматриваются классификация литературы, критерии её оценки, современные методические подходы, а также существующие проблемы и предложения по их решению. Результаты исследования имеют важное значение для совершенствования процесса технологического образования и внедрения их в педагогическую практику.

Ключевые слова: технологическое образование, учебная литература, методическая литература, вспомогательные ресурсы, цифровое образование, педагогические подходы.

ANALYSIS OF EDUCATIONAL, METHODOLOGICAL, AND SUPPLEMENTARY LITERATURE USED IN ORGANIZING TECHNOLOGICAL EDUCATION

Ergasheva Umida Oripovna

Gulistan State University, Independent Researcher

Abstract

The article provides a scientific and theoretical analysis of the content, structure, and role of educational, methodological, and supplementary literature used in organizing technological education. It substantiates that the effectiveness of technological education largely depends on the quality of the literature used, its compliance with modern requirements, and its practical orientation. The paper discusses the classification of literature, evaluation criteria, modern methodological approaches, as well as existing problems and proposed solutions. The research findings are significant for improving the technological education process and implementing them in pedagogical practice.

Keywords: technological education, educational literature, methodological literature, supplementary resources, digital education, pedagogical approaches.

Zamonaviy jamiyat taraqqiyoti fan va texnologiyalarning tezkor rivojlanishi bilan bevosita bog'liq. Bu jarayon ta'lim tizimida, xususan, texnologik ta'limda yuqori talablarni shakllantirmoqda. Texnologik ta'lim faqat kasbiy bilimlarni shakllantiribgina qolmay, balki talabalarda ijodiy fikrlash, muammoli vaziyatlarda to'g'ri qarorlar qabul qilish va innovatsion yondashuvlarni rivojlantirishga yo'naltirilgan muhim jihatlarni ham o'z ichiga oladi. Buning natijasida talabalar o'z fanlarida faqat nazariy bilimga ega bo'lish bilan cheklanmay, amaliy ko'nikmalarini ham shakllantiradilar. Ushbu jarayonning

samaradorligi o'quv, metodik va yordamchi adabiyotlarning sifati, mazmuni va vaqt talablariga muvofiqligiga bevosita bog'liqdir.

Hozirgi raqobatbardosh va innovatsion zamonda ta'lim materiallari nafaqat an'anaviy shakllarda, balki interaktiv va raqamli formatda ham mavjud bo'lishi kerak. O'quv adabiyotlari talabalarni qiziqtirishi, ularning o'z-o'zini baholash va o'rganish jarayonida ko'proq ishtirok etish imkoniyatini yaratishi zarur. Shu sababdan texnologik ta'limni tashkil etishda qo'llaniladigan adabiyotlar va resurslarni ilmiy asosda tahlil qilish o'quv jarayonining samaradorligini oshirishda muhim o'rin tutadi.

Bundan tashqari, ta'lim jarayonida qatnashayotgan o'qituvchilar va talabalar o'rtasida bilim almashish va mavjud yutuqlarni baham ko'rish imkoniyatini yaratish dolzarb pedagogik vazifalardan biridir. Bu yerda o'qituvchilar o'z malakalarini doimiy ravishda oshirib borishlari zarur. Oqibatda o'quv muassasalari ta'lim sifatini yaxshilash, zamonaviy bilimlarni o'rganish jarayonini qiziqarli va samarali qilishga intilishlari kerak.

Shunday qilib, texnologik ta'lim jarayonining muvaffaqiyati o'quv adabiyotlarining sifatini oshirishga, innovatsion pedagogik yondashuvlar va o'quv metodlarini joriy etishga bog'liqdir. Bu jarayon faqat talabalarni malakali mutaxassislar sifatida tayyorlashda emas, balki ularning iqtisodiy va ijtimoiy hayotida muvaffaqiyatli bo'lishlariga ham yordam beradi. Shu bois mavjud muammolarni aniqlash, bartaraf etish va zamonaviy ta'lim talablariga mos keladigan yangi imkoniyatlar yaratish dolzarb vazifalardandir.

Texnologik ta'lim jarayonida foydalaniladigan adabiyotlar o'quv jarayonining mazmuni va tashkil etilishida muhim o'rin tutadi. Ularni funksional vazifalariga ko'ra quyidagi asosiy guruhlariga ajratish mumkin: o'quv, metodik va yordamchi adabiyotlar.

O'quv adabiyotlari texnologik ta'lim jarayonining asosiy bilimlar manbai hisoblanadi va talabalarining nazariy hamda amaliy tayyorgarligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Bu adabiyotlar o'z ichiga turli xil turlarni oladi, jumladan: darsliklar va o'quv qo'llanmalar, laboratoriya va amaliy mashg'ulot materiallari, multimedia va elektron darsliklar. Darsliklar va o'quv qo'llanmalar talabalar uchun mo'ljallangan bo'lib, o'quv jarayoni davomida muhim nazariy ma'lumotlarni taqdim etadi. Bu materiallar o'qituvchilarning o'zlashtirishlarini qo'llab-quvvatlaydi, zarur bilimlar va ko'nikmalarni shakllantirishga yordam beradi. O'quv qo'llanmalari esa darsliklarning tafsiloti bo'lib, talabalar tomonidan mustaqil ravishda ishlatilishi uchun qo'shimcha resurslar taqdim etadi. Laboratoriya va amaliy mashg'ulot materiallari amaliy ishlarga mo'ljallangan bo'lib, talabalarni nazariy bilimlarini amalda qo'llashga va texnologik uskunalaridan samarali foydalanishga rag'batlantiradi. Ushbu materiallar o'qituvchilarga haqiqiy muammolarni hal qilishda va amaliy ko'nikmalarini rivojlantirishda yordam beradi. Multimedia va elektron darsliklar zamonaviy texnologiyalar yordamida yaratilgan bo'lib, ta'lim jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi. Ushbu darsliklar interaktiv elementlar, video va audio materiallar bilan to'ldirilgan bo'lib, talabalar yuqori darajada o'zlashtirishga erishishlari uchun qulay imkoniyatlar yaratadi. Multimedia resurslari talabalarining o'quv jarayoniga bo'lgan qiziqishini oshirishga va talabalar o'rtasida ijodiy fikrlashni rivojlantirishga yordam beradi. Ushbu adabiyotlar fan mazmunini tizimli, izchil va tushunarli tarzda yoritishi zarur. Ularning asosida amaliy misollar, vaziyat tahlillari va real hayotiy tajribalar keltirilishi talab etiladi, bu esa talabalarga o'rganayotgan mavzularini yanada yaxshi tushunishga yordam beradi.

Metodik adabiyotlar o'qituvchilar va pedagoglar uchun mo'ljallangan bo'lib, ta'lim jarayonini samarali rejalashtirish va tashkil etishga yordam beradigan materiallarni o'z ichiga oladi. Ushbu turlar quyidagilarni o'z ichiga oladi: metodik ko'rsatmalar, ta'lim dasturlari, baholash mezonlari va tahliliy materiallar. Metodik ko'rsatmalar o'qituvchilarga o'z darslarini qanday yaxshiroq o'tkazish bo'yicha qo'llanma beradigan materiallardir. Ular turli metodologik yondashuvlar, dars rejasi va pedagogik strategiyalarni o'z ichiga oladi. Ta'lim dasturlari ta'lim jarayonining mazmunini belgilovchi dasturlar bo'lib, o'qituvchilarga o'quv kurslarini rejalashtirish va amalga oshirishda yordam beradi. Ular ta'limni izchil va maqsadga mos holda rivojlantirish uchun zarur bo'lgan asoslardir. Baholash mezonlari talabalar o'z bilimlarini qanday baholash, ularning yutuqlarini aniqlash va tahlil qilish uchun mo'ljallangan mezonlardir. Bu baholash tizimlari talabalarining o'zlashtirish darajasini aniq belgilashga yordam beradi. Tahliliy materiallar ta'lim jarayonining aniq tahlilini taqdim etadi va pedagogik samaradorlikni oshirishda yordam beradi. Ular ta'lim natijalarini baholash va talabalar orasidagi muvaffaqiyatlar hamda kamchiliklarni aniqlashda qo'l keladi. Bu adabiyotlar pedagogik jarayonni rejalashtirish va ijro etishda muhim ahamiyatga ega bo'lib, o'qituvchilarni moslashtirish va ta'lim strategiyalarini tanlashga yo'naltiradi.

Yordamchi adabiyotlar mustaqil ta'limni rivojlantirishga qaratilgan va keng qamrovli manbalarni o'z ichiga oladi. Ushbu materiallar talabalarga qo'shimcha bilim olish va yangi texnologiyalar bilan tanishishga yordam beradi. Ularning turlari quyidagilarni o'z ichiga oladi: ensiklopediyalar, elektron resurslar va onlayn ta'lim platformalari.

Ensiklopediyalar keng qamrovli ma'lumotlar to'plovchi manbalar bo'lib, talabalarga turli mavzularda batafsil ma'lumot olish imkonini beradi. Ular murakkab tushunchalarni va mavzularni sodda usulda tushunishga yordam beradi. Elektron resurslar internetdagi turli xil resurslar, maqolalar, ilmiy tadqiqotlar va onlayn ta'lim materiallarini o'z ichiga oladi. Ushbu resurslar orqali talabalar qisqa muddatda tez va samarali ravishda kerakli ma'lumotlarni topa oladilar. Onlayn ta'lim platformalari zamonaviy texnologiyalar yordamida yaratilgan bo'lib, talabalar uchun ta'lim olish jarayonini qulay va osonlashtiradi. Bu platformalarda kurslar, seminarlar, tadqiqotlar va interaktiv materiallar taqdim etilib, talabalarning bilim doirasini kengaytiradi. Ushbu yordamchi adabiyotlar yordamida talabalar nafaqat o'quv jarayonida yangiliklardan xabardor bo'lish, balki o'z bilimlarini mustaqil ravishda rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Ular zamonaviy texnologiyalarni o'rganish jarayonida mustaqil tashabbuslarni qo'llab-quvvatlashga yo'naltirilgan, bu esa talabalar uchun ta'lim jarayonini yanada samarali, interaktiv va qiziqarli qilishga xizmat qiladi.

Texnologik ta'lim adabiyotlarini tahlil qilishda ularning ta'lim maqsadlariga mosligi, ilmiy asoslanganligi va amaliy yo'naltirilganligi asosiy mezonlar sifatida qaraladi. Zamonaviy adabiyotlar real texnologik jarayonlarga tayangan, interaktiv elementlar bilan boyitilgan va talabalar uchun tushunarli bo'lishi zarur. Shuningdek, raqamli resurslar va elektron platformalar yordamida ta'lim jarayonining moslashuvchanligi oshib, talabalar bilimlarni real vaqt rejimida yangilab borish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Texnologik ta'lim samaradorligini oshirish uchun zamonaviy pedagogik yondashuvlar muhim ahamiyatga ega. Ushbu yondashuvlar ta'lim jarayonini yanada samarali va qiziqarli holga keltirish, shuningdek, talabalarning amaliy ko'nikmalarini rivojlantirish hamda kasbiy kompetensiyalarini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Quyida keltirilgan yondashuvlar texnologik ta'lim jarayonini samarali tashkil etishga yordam beradi: loyiha asosida ta'lim, fanlararo integratsiyaga asoslangan jamoaviy ishlar, virtual laboratoriyalar va simulyatsiyalar, formatif va summativ baholash usullari.

Loyiha asosida ta'lim talabalarni real hayotdagi muammolarni hal qilish jarayoniga jalb etishga asoslangan. O'quvchilar muayyan loyiha ustida ishlash orqali nazariy bilimlarini amaliyotda qo'llash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Shu bilan birga, jamoa ishida hamkorlikka, muammolarni hal qilishda ijodiy yondashuvga va innovatsion fikrlashga o'rganadilar. Loyiha asosida ta'lim talabalarga o'z bilimlarini tahlil qilish, mustaqil fikrlash va o'zlashtirish jarayonini yanada chuqurlashtirish imkoniyatini beradi. Fanlararo integratsiyaga asoslangan jamoaviy ishlar talabalarni turli fanlar bo'yicha bilimlarini birlashtirishga va bir-biri bilan bog'lashga yordam beradi. Bu yondashuv orqali talabalar o'zlarining kasbiy faoliyatlarida zarur bo'lgan ko'nikma va bilimlarni yanada kengaytirishlari mumkin. Jamoaviy ish esa o'quvchilarda kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishga, fikr almashishga va jamoaviy muammolarni hal qilishda faol ishtirok etishga rag'batlantiradi. Virtual laboratoriyalar va simulyatsiyalar zamonaviy texnologiyalar yordamida tashkil etiladigan vositalar bo'lib, talabalar uchun amaliy tajribalarni nazorat qilish va amaliy ko'nikmalarni o'rganish imkonini beradi. Bu vositalar orqali talabalar nafaqat nazariy bilimlarni qo'llay oladilar, balki murakkab jarayonlarni simulyatsiya qilish orqali tajriba orttiradilar. Shu sababli virtual laboratoriyalar o'quvchilarda tajriba o'tkazish, muammolarni hal qilish hamda texnologiyalarni zamonaviy tarzda o'rganish uchun imkoniyat yaratadi. Formatif va summativ baholash usullari ta'lim jarayonini samarali baholash uchun qo'llaniladi. Formatif baholash o'quv jarayoni davomida talabalar o'z bilish darajalarini tushunishlariga yordam beradi. Ular doimiy ravishda o'zlashtirish darajasini o'rganib, muammolarni aniqlash va ularni hal qilish orqali o'z bilim va ko'nikmalarini yaxshilash imkoniyatiga ega bo'lishlari mumkin. Summativ baholash esa ta'lim jarayonining yakuniy natijalarini baholashda ishlatiladi, bu esa o'quvchilarning o'rganish natijalarini tahlil qilishga yordam beradi. Ushbu metodik yondashuvlar texnologik ta'lim jarayonida talabalarni faol ishtirok etishga, ularning ijodiy fikrlashini rivojlantirishga va kasbiy malakalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

4. Muammolar va takliflar

Texnologik ta'limda adabiyotlardan foydalanish jarayonida bir qator muammolar mavjud bo'lib, ularning bartaraf etilishi ta'lim sifatini oshirishga ta'sir etadi. Ushbu muammolar quyidagilardir:

Adabiyotlarning tez yangilanmasligi. O'quv adabiyotlari ko'pincha zamon talablari va zamonaviy tadqiqotlarga mos kelmaydi. Bu esa talabalar o'rganayotgan fanlar bo'yicha eng yangi bilimlarga ega bo'lish imkoniyatlarini cheklaydi va ularni amaliyotda qo'llash qobiliyatlarini

pasaytiradi. Interaktiv resurslar yetishmasligi. Ayni paytda texnologik ta'limda interaktiv resurslarning yetishmasligi talabalarni qiziqtirishda va o'quv jarayonini jonlantirishda jiddiy muammo bo'lib qolmoqda. Interaktiv elementlarning yo'qligi esa darslar davomida talabalar o'rtasida ishtirok va fikr almashishni pasaytiradi. O'qituvchilarning raqamli kompetensiyasining pastligi. Ko'plab o'qituvchilar zamonaviy texnologiyalarni o'zlashtira olishmaydi yoki ulardan samarali foydalanishda qiyinchilikka duch kelishi mumkin. Bu holat ta'lim jarayonini innovatsion talablar bilan zamonga moslashtirishda salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun quyidagi takliflar kiritiladi: Pedagoglar uchun muntazam malaka oshirish kurslarini tashkil etish. O'qituvchilarni zamonaviy ta'lim metodikalarini o'rganish, texnologik yondashuvlarni tushunish va qo'llash uchun muntazam ravishda malaka oshirish kurslari orqali tayyorlash imkoniyatlari yaratilishi zarur. Bular o'qituvchilarning o'z pedagogik malakalarini oshirishda yordam beradi. O'quv adabiyotlarini raqamlashtirish va multimedia elementlari bilan boyitish. Ta'lim resurslarini raqamli formatga o'tkazish va ularni multimedia elementlari bilan boyitish talabalar o'qish jarayonini qiziqarli va interaktiv qilishga yordam beradi. Bu, o'z navbatida, talabalar o'rtasida zamonaviy bilim va ko'nikmalarni o'zlashtirish imkoniyatini yaxshilaydi. Hamkorlikka asoslangan onlayn ta'lim platformalarini joriy etish. Onlayn ta'lim platformalari o'qituvchilar va talabalar o'rtasida malaka va tajribalarni bo'lishish, bilimlarni o'zaro almashish va bir-birlarini rag'batlantirishga xizmat qiladi. Ushbu platformalarda birgalikda ishlash muhitini yaratish va talabalarni qo'llab-quvvatlash jarayonini rivojlantirish kerak. Ushbu takliflar texnologik ta'lim jarayonida uchraydigan muammolarni hal qilishga yordam beradi va ta'lim sifatini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Ta'lim jarayoni davomida zamonaviy bilimlar va ko'nikmalarni shakllantirish orqali yangi avlod mutaxassislarini tayyorlashga xizmat qiladi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, texnologik ta'limni samarali tashkil etishda o'quv, metodik va yordamchi adabiyotlarning o'rni juda muhimdir. Ushbu adabiyotlar mazmunan boy, ilmiy asoslangan bo'lishi va zamonaviy talablarga mos kelishi ta'lim sifatini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Raqamli texnologiyalar va innovatsion pedagogik yondashuvlar asosida ishlab chiqilgan adabiyotlar talabalarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga va ularni raqobatbardosh mutaxassislar sifatida tayyorlashga yordam beradi. Shuning uchun texnologik ta'lim adabiyotlarini muntazam yangilash va takomillashtirish ta'lim tizimining ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi. Ta'lim jarayonini ilg'or bilimlar bilan boyitish va zamon talablariga mos ravishda rivojlantirish kelajak avlod mutaxassislarini tayyorlashda muhim ahamiyatga ega bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmon va qarorlari. Ta'lim tizimini rivojlantirishga oid hujjatlar. – Toshkent, 2019–2024.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkaması. Oliy ta'lim tizimini takomillashtirish bo'yicha normativ-huquqiy hujjatlar. – Toshkent, 2020.
3. Azizxo'jayeva N. N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: O'qituvchi, 2018.
4. Sayidahmedov N. Yangi pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
5. Jo'rayev R. X., Yo'ldoshev J. G. Ta'limda zamonaviy pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Sharq, 2020.
6. Кларин М. В. Инновационные модели обучения в современном образовании. – М.: Педагогика, 2019.
7. Полат Е. С. Современные педагогические и информационные технологии в системе образования. – М.: Академия, 2020.
8. UNESCO. Education for Sustainable Development and Technology Integration. – Paris, 2021.
9. OECD. Innovating Education and Educating for Innovation. – Paris, 2020.
10. Anderson T., Elloumi F. Theory and Practice of Online Learning. – Athabasca: Athabasca University Press, 2019.
11. Coursera Inc. Online Learning Platforms and Digital Skills Development. – 2022.
12. Khan Academy. Technology-Enhanced Learning Resources. – 2021.
13. Salomon G. Technology, Pedagogy and Education. – New York: Routledge, 2020.
14. Roblyer M. D. Integrating Educational Technology into Teaching. – Pearson Education, 2021.